

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان:

زمینه های جرم شناسی جرایم سایبری علیه کودکان

استاد راهنما:

دکتر امیر سماواتی پیروز

استاد مشاور:

دکتر منصور رحمدل

نگارش:

امیر آریانی

تابستان ۱۳۹۲

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده.....
۲	مقدمه

بخش اول : از مفهوم شناسی تا علت شناسی

۱۰	فصل اول: مفاهیم و فضای سایبر
	مبحث اول: مفهوم سایبر و تعریف جرایم رایانه ای و مصادیق آن و علل جرم انگاری در
۱۰	این فضا.....
۱۱	گفتار اول: مفهوم سایبر و تفاوت های فضای مجازی با محیط واقعی.....
۱۷	گفتار دوم: ضرورت جرم انگاری از منظر خصایص افتراقی فضای سایبر
۲۴	گفتار سوم: تعریف جرایم رایانه ای و سایبری
۳۰	گفتار چهارم : مصادیق جرایم رایانه ای و سایبری
۴۷	مبحث دوم: کودکان بزه دیده و بزه دیدگی سایبری
۴۹	گفتار اول - طفل بزه دیده و فضای سایبر
۵۱	گفتار دوم: وجوه افتراق بزه دیدگی سایبری از بزه دیدگی خارج از فضای سایبر.....
۵۶	فصل دوم: جرایم علیه کودکان و راه های بزه دیدگی آنان در محیط سایبر
۵۶	مبحث اول: تبیین جلوه های بزه دیدگی سایبری.....
۵۷	گفتار اول: انواع بزه دیدگان سایبری
۵۹	گفتار دوم: تبیین مصادیق بزه دیدگی آن لاین علیه کودکان
۸۵	مبحث دوم : عوامل بزه دیده زا در بزه دیدگی سایبری

- گفتار اول: نقش محیط سایبر در تحقق بزه دیدگی ۸۷
- گفتار دوم: نقش بزه دیده و رفتارهای وی در تحقق بزه دیدگی ۸۹
- گفتار سوم: بزه دیدگی سایبری از منظر نظریه های جرم شناختی ۹۲
- گفتار چهارم- زمینه های عمده در تحقق بزه دیدگی سایبری کودکان..... ۹۸

بخش دوم:

از پیشگیری از بزه دیدگی کودکان در جرایم سایبری تا حمایت کیفری از آن ها

- فصل اول: خنثی سازی علل جرم جزا و جرم شناسی ۱۳۰
- مبحث اول - تدابیر پیشگیرانه وضعی از جرایم سایبری..... ۱۳۱
- مبحث دوم : تدابیر پیشگیرانه شخصی و نقش والدین و کودکان در پیشگیری ۱۴۱
- فصل دوم : سیاست های تقنینی و حمایت های افتراقی از کودکان..... ۱۶۰
- مبحث اول : سیاست های تقنینی در سطح بین المللی ۱۶۰
- گفتار اول – کنوانسیون بین المللی حقوق کودک ۱۹۸۹ ۱۶۱
- گفتار دوم - کنوانسیون جرایم سایبر و پروتکل الحاقی آن (۲۰۰۳)..... ۱۶۳
- گفتار سوم - اولین کنگره جهانی علیه استثمار جنسی – تجاری کودکان در استکهلم ۱۹۹۶، و کنگره یوکوهاما (۲۰۰۱)..... ۱۶۶
- گفتار چهارم - «کنفرانس وین» - مبارزه با هرزه نگاری اطفال در اینترنت ، ۱۹۹۹ ۱۶۷
- گفتار پنجم - اجلاس یونسکو، پاریس، ۱۹۹۹، و اعلامیه آن ، سوء استفاده جنسی از اطفال ، هرزه نگاری و پدوفیلی در اینترنت و اعلامیه آن ۱۶۹
- گفتار ششم - برنامه ها و سیاست های اتحادیه اروپا ۱۷۰
- مبحث دوم: سیاست های تقنینی در سطح داخلی ۱۷۱

گفتار اول - قانون الحاقی دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک (۱۳۸۶).....	۱۷۲
گفتار دوم - قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت های غیر مجاز می نمایند (۱۳۷۲ و ۱۳۸۶).....	۱۷۴
گفتار سوم - موادی از قانون مجازات اسلامی مصوب (۱۳۷۵ و ۱۳۸۸).....	۱۷۵
گفتار چهارم - مقررات و ضوابط شبکه های اطلاع رسانی رایانه ای (مصوب ۱۳۸۰).....	۱۸۲
گفتار پنجم - قانون جرایم رایانه ای (۱۳۸۸).....	۱۸۴
نتیجه گیری و پیشنهادات.....	۱۹۰
منابع و ماخذ.....	۱۹۷

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

چکیده

انسان عصر حاضر، افزون بر دنیای فیزیکی، که از زمان خلقت خود با آن مانوس بوده و با شرایط و مقتضیات آن خو گرفته، به دنیای جدیدی به نام فضای سایبر پا گذاشته که از ویژگی های متمایزی برخوردار است. اما آن چه مسلم است این که بهره برداری صحیح و سودمند از این فضا مستلزم رعایت هنجارهایی است که تخطی از آن ها می تواند باعث آسیب هایی شود. امروزه جرایم سایبری ابعاد مختلفی را در بر میگیرد و از آنجا که توجه ویژه به کودکان در تمامی عرصه ها از اهمیت بسیاری برخوردار است، ضرورت توجه به این قشر خاص و آسیب پذیر در این فضا و به تبع آن نگاه دقیق به آسیب های وارده در این محیط بر کودکان حائز اهمیت می باشد.

امروزه ضرورت توجه به کودکان در این فضا به علت نوپا بودن و تغییر و تحولات سریع در این محیط حائز اهمیت است و شناخت آسیب ها و مخاطرات این فضا به خصوص در مورد کودکان و بزه دیدگی آنها اهمیت بالایی دارد، بررسی دقیق انواع جرایم در این فضا بر علیه کودکان و به تبع پیشگیری از این جرایم بایستی مورد توجه قرار گرفته و تا حد امکان منافذ و خلاء های این محیط برای سوء استفاده از کودکان بایستی مورد شناسایی قرارگیرد و تا حد امکان برای رفع آنها تلاش شود.

با نگاهی دقیق تر بر ضرورت موضوع و شناخت جرایم سایبری بر علیه کودکان و راه های پیشگیری از آن، خلاء های موجود خود نمایی کرده و خود را نشان میدهند و توجه و دقت ویژه ای را طلب می نمایند که در زمینه جرایم سایبر و بزه دیدگی کودکان در این فضا دارای اهمیت است از جمله عدم نگاه جرم شناسانه و آسیب شناسانه در قوانین مربوطه، عدم شناخت کافی مسوولین این حوزه و شاید کم توجهی به این مقوله به ویژه در زمینه کودکان، عدم توجه کافی در پیگیری و تربیت افراد در این حوزه و بسیاری از مسائل مربوطه که هر کدام از این مشکلات پژوهش و بررسی جداگانه ای را می طلبد.

واژگان کلیدی: فضای سایبر، جرم سایبر، بزه دیدگی سایبری کودکان، زمینه های بزه دیدگی سایبری کودکان، پیشگیری از بزه دیدگی سایبری کودکان.

مقدمه

امروزه با توجه به پیشرفت علوم رایانه ای در جهان و به وجود آمدن مفاهیم جدید در این حوزه و توجه رشته های دیگر به علوم رایانه ای و فزونی و در دسترس بودن و به تعبیری فراگیری استفاده از رایانه و فراتر از آن استفاده چشمگیر از اینترنت و فضای سایبر، مرحله جدیدی را در تعاملات انسانی به واسطه این محیط جدید رقم زده است که توجه متخصصین امر را به خود معطوف داشته و چالش های جدیدی را به وجود آورده است.

با افزایش جرایم رایانه ای ما امروزه شاهد ازدیاد بزه دیدگان رایانه ای و نسل نوین آن یعنی بزه دیدگان سایبری هستیم که شاید به جرات بتوان گفت کودکان مهم ترین بزه دیدگان و در راس هرم قرار دارند.

بزه دیدگی کودکان به عنوان آسیب پذیرترین قشر، همواره مورد توجه جرم شناسان و صاحب نظران بوده است و نگاه دقیق و علمی آنان همواره در راه شناخت زمینه های جدید در بروز بزه دیدگی کودکان مورد استفاده قرار گرفته و در مواردی به صورت کاربردی از آنها بهره برداری گردیده است، حال با توجه به پیشرفت روز افزون علوم رایانه ای و به وجود آمدن محیط مجازی در کنار محیط واقعی، مارا بر این می دارد تا شناخت خود را از محیط جدید بالا برده و فرصت ها و تهدید های این فضا را بشناسیم تا بتوانیم، بزه دیدگی های منحصر به این محیط، به خصوص بزه دیدگی های کودکان و زمینه های بروز این نوع از آسیب ها را شناخته و در صدد حل آنها بر آییم.

امروزه در کشور های توسعه یافته کودکان با فن آوری های نوین در عرصه تکنولوژی رایانه ای آشنا می شوند و از همان ابتدا به آنان مخاطرات و آسیب های این فضا گفته و آموزش داده می شود تا کمتر مورد تهاجم استثمار گران این حوزه قرار گیرند و با آگاهی در این فضا به جستجو بپردازند و از مزیت های آن بهره مند گردند.

والدین و مربیان کودکان نیز همواره مورد آموزش قرار می گیرند تا مراقب کودکان خود باشند چه در خانه و چه در مدرسه. آموزش در مدارس، در سنین کودکی می تواند کمک شایانی به رشد فکری کودک و استفاده صحیح او از رایانه و فضای مجازی داشته باشد.

پیشگیری و مبارزه با جرائم سایبری و بزه دیدگی های ناشی از آن بدون تعاون بین المللی میسر نیست و تعاون بین المللی برای مبارزه موثر علیه جرم سایبری در صورتی تحقق می یابد که چارچوب مشترکی برای درک این که مشکل چیست و راه حل مناسب کدام است، حاصل شود.

با گذشت زمان با توجه به استفاده فراگیر از سیستم ها و تجهیزات رایانه ای در کشور و به تبع آن شیوع جرایم و بزه دیدگی های سایبری ضرورت تدوین قوانین جدیدتر به چشم می خورد.

سوالات پژوهش

۱. پاسخ دهی به بزه دیدگی کودکان در جرایم سایبری به موازات عوامل بزه دیده محور که متناسب با خصیصه آسیب پذیری آنان در محیط سایبری است منوط به شناسایی چه عواملی است؟

۲. تدابیر پیشگیرانه در جرایم علیه کودکان در محیط سایبر به چه صورتی می باشد؟

۳. در خصوص حمایت جرم شناختی از کودکان بزه دیده جرایم سایبری چه نگرشی وجود دارد؟

فرضیه های پژوهش

۱ - پاسخ دهی به بزه دیدگی کودکان در جرایم سایبری به گونه ای که متناسب با خصیصه آسیب پذیری آنان در محیط سایبر باشد به موازات عوامل بزه دیده محور منوط به شناسایی عوامل بزه کار محور و محیط محور است.

۲ - تدابیر پیشگیرانه وضعی و شخصی در جرایم علیه کودکان در محیط سایبر متشتمت و فاقد ضابطه مندی است.

۳ - چالش های پیرامون حمایت جرم شناختی از کودکان بزه دیده جرایم سایبری حول محور فقدان نگرش افتراقی و تخصصی نسبت به این بزه دیدگان و اکتفاء به حمایت های ناظر بر بزه دیدگان عام می باشد.

اهداف پژوهش

۱. شناسایی عواملی که موجب بزه دیدگی کودکان در جرایم سایبری است.
۲. تعیین گونه های پیشگیری از بزه دیدگی کودکان در فضای مجازی و ارائه راه کارهایی برای خنثی سازی علل جرم زا در این فضا است.
۳. شناسایی قوانین کیفری در حمایت از کودکان بزه دیده جرایم سایبری.

نوآوری در پژوهش

فضای سایبر، محیط جدیدی را برای هدف قراردادن کودکان در دسترس تبهکاران نهاده است. فضایی که دارای ویژگی های خاص خود بوده و محیطی آرمانی را برای تبهکاران فراهم کرده است. بررسی ویژگی های این محیط جرم زای جدید، تنوع جرایم و به تبع بزه دیدگی های ناشی از آن، اقدامات پیشگیرانه و حمایتی امری ضروری به نظر می رسد.

در این پژوهش از گونه های جدید بزه دیدگی سایبری کودکان که در گذشته کمتر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است صحبت به میان آمده و برخی از علل جدید این گونه بزه دیدگی ها نیز مورد بررسی قرار گرفته است. به عنوان مثال زورگویی های الکترونیکی که عمده بزه دیدگی روانی کودکان را در این فضا را به خود اختصاص داده است را می توان نام برد یا در بحث حریم خصوصی می توان به خطرات پست الکترونیکی رایگان یا نرم افزارهای رایگان یا ابزارهای جاسوسی و تبلیغاتی اشاره نمود. یا در مورد زمینه های بزه دیدگی می توان به گروه های خبری و پرسه زنی اینترنتی در این پژوهش اشاره نمود.

در این پژوهش در زمینه پیشگیری از بزه دیدگی کودکان در جرایم سایبری در مورد خنثی سازی علل جرم را می توان به ابزارهای ناشناس کننده و بحث رمزگذاری که عناوین قابل توجهی هستند

اشاره نمود و موضوعاتی که قبلا در مورد آن ها بررسی کمتری صورت گرفته است مانند هات لاین ها و کدهای رفتاری تهیه کنندگان خدمات اینترنت و بحث انواع نرم افزارها و آنتی ویروس ها و... اشاره نمود.

مشکلات پژوهش

نو بودن موضوع مشکلاتی را در زمینه تحقیق به همراه داشت. از جمله این که در زمینه استفاده از کتاب ها و مقالات با کمبود منابع تحقیق داخلی رو به رو شده و همان طور که می دانید دسترسی به کتب خارجی روز با موضوعات نوین در داخل کشور نیز امر آسانی نیست. از این رو با استفاده از آخرین مقالات مرتبط داخلی و ترجمه و اندک کتب انتشار یافته در صدد حل مشکل بر آمدم.

جستجوی منابع چندین ماه به طول انجامید و از آن جایی که تحقیقات در باب موضوع بسیار اندک بود، لذا هزینه و مشکلات کار دو چندان شد.

در این تحقیق با وجود کمبود منابع به خصوص در زمینه بزه دیدگی سایبری به صورت کلی و مهم تر از آن بزه دیدگی سایبری کودکان به طور خاص، در حد امکان سعی شده مطالب جنبه حقوقی خود را حفظ کرده، و با توجه به سختی کار کیفیت فدای کمیت نگردد.

سامان دهی پژوهش

پژوهش حاضر که به عنوان زمینه های جرم شناسی جرایم سایبری علیه کودکان نگاشته شده است، بعد از چکیده ای مختصر و عنوان واژگان کلیدی به مقدمه پرداخته و سپس به ترتیب فرضیه های پژوهش و سئوالات پژوهش و نوآوری در پژوهش و مشکلات آن به اختصار توضیح داده شده است، این پژوهش در دو بخش ارائه گردیده است که در بخش اول به مفهوم شناسی و علت شناسی پرداخته شده است که خود شامل دو فصل می باشد که در فصل اول به مفاهیم و فضای سایبر پرداخته و در فصل دوم به جرایم علیه کودکان و راه های بزه دیدگی آنان در محیط سایبر توجه گردیده است، که هر فصل خود شامل چندین مبحث می باشد، آن چنان که فصل اول شامل دو مبحث و فصل دوم شامل دو مبحث می باشد. در بخش دوم پژوهش از پیشگیری از بزه دیدگی کودکان در جرایم سایبری تا حمایت کیفری از آن ها صحبت گردیده است که این بخش نیز دارای دو فصل مجزا می باشد که فصل اول آن درباره خنثی سازی علل جرم زا و در فصل دوم در باب سیاست های تقنینی و حمایت های افتراقی از کودکان مطالبی نگاشته شده است، که به مانند بخش اول، این بخش نیز در فصل اول خود دارای دو مبحث و در

فصل دوم نیز دارای دو مبحث می باشد که به توضیح و تشریح موارد مندرج در پژوهش می پردازد و در آخر نیز نتیجه گیری و پیشنهادات و منابع و ماخذ به ترتیب گرد آوری شده است.

بخش اول

از مفهوم شناسی تا علت شناسی

رشد دنیای تکنولوژی اطلاعاتی علاوه بر جنبه های مثبت، طبعاً موارد منفی نیز دارد. بدین مفهوم که امکان رفتارهای ضد اجتماعی و مجرمانه را به وجود آورده و بزهدیدگان جدیدی را معرفی

می نماید که پیش از این به هیچ وجه امکان پذیر نبوده است. سیستم های رایانه ای فرصت های تازه و بسیار پیشرفته ای برای قانون شکنی در اختیار انسان قرار می دهد و توان بالقوه ارتکاب گونه های مرسوم و کلاسیک جرائم را به شیوه های غیر مرسوم و بسیار جدید سوق می دهد. و به طبع بزهدیدگان جدیدی را معرفی می نماید که تا قبل از وجود سیستم های رایانه ای و محیط سایبر به گونه ای دیگر مورد تجاوز مجرمین قرار داشته و اکنون با پیشرفت فن آوری های نوین به اشکال جدیدی بزهدیده این شکل از جرایم قرار گرفته اند. بدین جهت متخصصان امر در پی یافتن راه حل های مناسب جهت شناخت، پیشگیری و مبارزه با این معضل بوده که بدواً بایستی به وفاق ملی و بین المللی در خصوص پاسخ به سئوالاتی از این قبیل اشاره نمود که تعریف جرم سایبری چیست؟ انواع شناخته شده جرایم سایبری و اینترنتی و دسته بندی آن به چه شکل می باشد؟ بزهدیدگی سایبری و تفاوت های آن با فضای خارج از سایبر در چیست؟ بحث پیرامون موضوعات مطروحه فوق نیازمند وفاق و تعاون بین المللی بوده و همچنین نیازمند یک استخوان بندی مشترک می باشد.

فصل اول: مفاهیم و فضای سایبر

مباحث زیادی میان کارشناسان این رشته درباره مفهوم سایبر و فضای سایبر وجود دارد. حتی پس از گذشت سال ها، هنوز هم یک تعریف به رسمیت شناخته شده بین المللی برای این موضوع وجود ندارد. افرادی که تلاش می کنند برای جرایم سایبری و مفهوم آن تعریفی بیابند، هیچ تردیدی در مورد وجود این پدیده ندارند، اما تعاریفی که ارائه شده است بیشتر به رشته های مطالعاتی و زمان ارائه آن (با توجه به پیشرفت سریع تکنولوژی رایانه) مربوط می شود. لذا تعاریف موجود با هم متفاوت می باشد و هنوز یک تعریف کلی برای جرایم سایبر و مفهوم آن بدست نیامده است.

با به روز شدن علوم، مفاهیم جدید پا به عرصه ظهور می گذارند و هر روزه نیاز ما را به ارائه تعاریف جدید از خود بیشتر می کنند، دنیای فضای مجازی با پیشرفت هایی که در سالیان اخیر داشته است دیدگاهها و نگاه های جدیدی را به سمت و سوی خویش معطوف نموده و توجه ویژه ای را طلب می نماید که در این فصل و مباحث آتی به آن می پردازیم.

مبحث اول: مفهوم سایبر و تعریف جرایم رایانه ای و مصادیق آن و علل جرم انگاری در این

فضا

در ابتدای بحث می بایست در خصوص واژه سایبر و علل استفاده از این واژه توضیح مختصری ارائه شود. تکنولوژی رایانه را باید بستر و زیر بنای تمامی تخلفات و جرائم رایانه ای و جرایم مرتبط با رایانه دانست. جرایم در اینترنت^۱ (شبکه بین المللی)، جرایم علیه دیتا (داده ها)^۲ جرایم در محیط سایبر (مجازی)، جرایم مولتی مدیا^۳ (چند رسانه ای) و انواع مشابه، توسط تکنولوژی به نام رایانه قابل تحقق است.

^۱ Internet

^۲ Crime Against Data

^۳ Multi Media

لذا در این پژوهش سعی شده است همگام با بررسی جرائم سایبری یا جرائم مرتبط با اینترنت بر علیه کودکان، به بزه دیدگی کودکان نیز در این فضا پرداخته و مورد بررسی قرار گیرد. به یاری رایانه، هر آن چه تاکنون غیر ممکن بوده، اکنون ممکن شده است. روند رو به رشد جرائم سایبری موجب بروز چالش ها و تنش های گوناگونی در جوامع مدرن امروزی از جمله جوامع حقوقی گردیده است.

گفتار اول: مفهوم سایبر و تفاوت های فضای مجازی با محیط واقعی

واژه سایبر^۱ را چند سالی بیشتر نیست که متخصصان فناوری اطلاعات مورد استفاده قرار می دهند و در همین چند سال، آن چنان مقبولیتی یافته که اغلب از محیط های الکترونیکی که با داده کار می کنند، با عنوان سایبر یاد می شود در واقع، واژه سایبر به همه محیط هایی اشاره دارد که اساس فعالیت آن ها بر مبنای پردازش بوده و طبق سیستم صفر و یک کار می کند. واژه سایبر از واژه سایبرنتیک^۲ گرفته شده که به معنای علم مطالعه سیستم های کنترل مانند سیستم عصبی در موجودات زنده و توسعه سیستم های معادل آن ها در وسایل الکترونیکی و مکانیکی است، سایبرنتیک تفاوت ها و مشابهت ها میان سیستم های زنده و غیر زنده را مقایسه کرده و به نظریه های ارتباطی و کنترل متکی است که در هر دو زمینه اجرا شدنی اند. (رضا، حسنی. ۲۰۰۳، ۱۵۰-۱۵۱).

در فارسی، واژه سایبر را به مجاز و مجازی ترجمه کرده اند. این ترجمه گویای دقیق این واژه نیست. از سوی دیگر، محیط سایبر محیطی است حقیقی و واقعی و نه مجازی، در واقع، جهان سایبر هر چند به شکل مادی و ملموس احساس شدنی نیست، همان گونه که به اطلاعات ناشی از امری نمی توان عنوان مجازی داد، به جهان سایبر نیز نمی توان مجازی اطلاق کرد.

^۱ Cyber

^۲ Cybernetics

با وجود این، چون در زبان فارسی واژه ای که مترادف با این عبارت باشد یافت نشده، استفاده از عبارت فضای مجازی و جرم های جهان مجازی رو به گسترش است که رفته رفته جانشین عباراتی چون جرم های رایانه ای و جرم های اینترنتی می شود.

از محیط سایبر به محیط فناوری اطلاعات (IT) یا محیط اطلاعات و ارتباطات^۱ نیز یاد شده است. از این رو مشاهده می شود که برای نمونه به جرم های محیط سایبر جرم های علیه فناوری اطلاعات نیز گفته می شود. این عبارت ها نیز می تواند به گونه ای جامع متضمن جرم های محیط سایبر باشند. زیرا، برای نمونه، بسیاری از جرم های در محیط سایبر و با استفاده از این محیط ارتکاب می یابند و نه لزوماً علیه محیط سایبر بنابراین، عبارت جرم های علیه فناوری اطلاعات نیز عبارت درستی نیست. همچنین باید توجه داشت که فناوری اطلاعات بر ابزاری تاکید دارد، حال آن که سایبر به محیطی اشاره دارد که جرم در آن محیط به وقوع می پیوندد.

در سال های اخیر کتابها، مقالات و اقدامات بین المللی و منطقه ای بسیار زیادی در خصوص سایبر سپیس در اقصی نقاط دنیا انجام گرفته است که لازمه درک و فهم صحیح محیط سایبر و جرائم ارتكابی در آن تبیین مفهوم سایبر سپیس می باشد.

از لحاظ لغوی در فرهنگ های مختلف "سایبر" به معنی مجازی^۲ و غیر ملموس می باشد که با توجه به گستردگی مفهوم سایبر اطلاق آن به تمام افعال و اقدامات واقع شده در محیط شبکه های بین المللی و بیشمار بودن مصادیق سایبر [مثلاً در حقوق جزا «سایبر کرایم» به معنی جرایم نسل سوم رایانه ای و تمامی جرایم واقع شده در فضای شبکه های بین المللی می باشد] به توصیه متخصصان و دانشمندان صاحب نام این رشته یافتن لغت معادل و یا ترجمه آن به زبان های دیگر، مجاز نمی باشد چرا که به عقیده این صاحب نظران با توجه به بسط مفهوم

¹ Information communication technology (ICT)

² Virtual

لغوی این واژه در سطح بین المللی، آن را تبدیل به یک لغت بین المللی نموده و ترجمه آن و یا یافتن معادلی برای آن ممکن است دایره شمول و مفهوم آن را محدود نماید لذا توصیه می نماید همان گونه که لغت «تلفن» در سطح بین المللی یکسان بوده و در تمامی نقاط دنیا به یک معنی و لفظ مشترک به کار می رود. لغت سایبر به یک لفظ و معنی مشترک بین المللی استعمال شود. فضای مجازی قلمرویی است که به وسیله طیف های الکترومغناطیسی و الکترونیکی، داده ها را از طریق رایانه های شبکه ای شده و زیر ساخت های فیزیکی مرتبط، ذخیره، تعدیل و مبادله می کند. این فضا از دهه ۱۹۹۰ همان اینترنت خوانده شد. (مهدوی و اکبری، صادق و حسین، ۱۳۸۹، ۱۵)

در زبان فارسی سایبر را مجازی و اسپیس را فضا ترجمه نموده اند و ترکیب آن را فضای مجازی می گویند. و حتی ترکیب های دیگری مثل جامعه مجازی، شهروند مجازی و فروشگاه های مجازی از آن ساخته اند.

اخیرا معادل واژه سایبر در فارسی، فضای تولید و تبادل اطلاعات «فتا» عنوان می شود.^۱ در رابطه با مفهوم سایبر تعریف خاصی در فارسی وجود ندارد و دانشمندان مختلف معتقدند با یافتن معادل برای آن ممکن است دایره شمول و مفهوم آن را محدود نمایند لذا توصیه می شود واژه سایبر به یک لفظ مشترک بین المللی استعمال شود.

در سال ۱۹۸۲ این اصطلاح در داستان های تخیلی به کار گرفته شد و در سال ۱۹۹۰ شخصی به نام پروفیسور جان پری پارلو در یک کنفرانس شبکه ای آن لاین از آن استفاده کرد و آن را به سر زبان ها انداخت، اما در مورد معنا و مفهوم این اصطلاح تعاریف گوناگون و گاه متناقض مطرح شده است.

برای تعریف سایبر سپس به چند نمونه از تعاریف در سطح بین المللی اشاره می گردد.

۱- سند راهبردی امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات.

- مجموعه به هم پیوسته موجودات زنده از طریق رایانه و ارتباطات راه دور بدون در نظر گرفتن جغرافیایی عینی.

- فضا و اجتماع شکل گرفته توسط رایانه، شبکه های رایانه ای و کاربران است به عبارتی یک دنیای مجازی که کاربران اینترنت وقتی online هستند موجودیت پیدا می کنند.

- توهم و تصور باطل توافقی است که انسان ها خلق کرده اند. (محمدی فر، علیرضا، ۱۳۸۲، ۱۳).

- جایی است که شما هنگامی که با تلفن صحبت می کنید هستید.

- یک ناحیه واقعی که فعالیت هایی در این فضا اتفاق می افتد، از جمله تبادل اطلاعات و راه هایی برای تجمع اطلاعات، محیطی است مجازی و غیر ملموس موجود در فضای شبکه های بین المللی (این شبکه ها از طریق شاهراه های اطلاعاتی مثل اینترنت به هم وصل هستند که در این محیط تمام اطلاعات راجع به روابط افراد، فرهنگ ها و ملت ها و کشورها و به طور کلی هر آن چه که در کره خاکی به صورت فیزیکی و ملموس وجود دارد به صورت نوشته، تصویر، صوت و اسناد) در یک فضای مجازی به شکل دیجیتالی وجود داشته و قابل استفاده در دسترس استفاده کنندگان و کاربران می باشند و به طریق رایانه اجزای آن و شبکه های به هم پیوسته مهم مربوط می باشند.

در مورد پیدایش مفهوم سایبر و متعاقب آن جرایم سایبری دیدگاه ها و نظریات متفاوتی از سوی نظریه پردازان این زمینه ارایه شده است که در ادامه به طور اجمالی به برخی از آن ها می پردازیم:

- دیدگاه اول: از این دیدگاه به عنوان دیدگاه غالب یا دیدگاه اکثریت می توان یاد کرد، زیرا در منابع متفاوت اعم از نشریه سیاست جنایی سازمان ملل و آثار منتشره شورای اروپا، کتب و مقالات پروفیسور زیبر، کاسپرسن و یان لوید و.... این دیدگاه مورد توجه قرار گرفته است.